

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОПОРЯДКУ ТА ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ ТА У СВІТІ

Кириченко О.В.

доктор юридичних наук, професор,
ректор

Дніпровського гуманітарного університету
ORCID: 0000-0002-2046-9522

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ЯК СКЛАДОВОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Безпека являє собою найважливішу цінність, що повинна забезпечувати вільне існування та розвиток особи, суспільства, людства, створювати гармонію і переборювати суперечності у відносинах «людина – техніка», «людина – навколишнє середовище», у взаєминах між людьми, особою і державою, суспільством, між націями і державами [1, с. 11]. Тому держава повинна постійно приділяти увагу забезпеченню безпеки суспільства та держави від будь-яких загроз.

Проблема безпеки має велике значення для будь-якої людської спільноти у зв'язку з необхідністю запобігання та ліквідації загроз, здатних позбавити людей матеріальних і духовних цінностей, а в деяких випадках і життя. Разом з тим, як зазначив В. В. Шаблистий, на всіх етапах розвитку людської цивілізації були і залишаються актуальними різні аспекти проблеми безпеки. Вони стосуються визначення сутності безпеки, розробки та реалізації політики стратегії забезпечення безпеки. Численні підходи до безпеки показують її складний багаторівневий характер. При цьому автор відзначає неоднозначність філософських позицій у підході до проблеми. Пояснення цього насамперед полягає у тому, що безпека, її розуміння пов'язані і детерміновані світоглядними установками в поясненні світу, його походженням і розвитком [2, с. 25].

На законодавчому рівні термін «безпека» використовується при регулюванні суспільних відносин з метою забезпечення громадського спокою, недоторканності життя та здоров'я населення, нормальної праці і відпочинку громадян, нормальної діяльності державних і громадських організацій, установ і підприємств. Крім того, категорія «безпека» є загальною вихідною категорією, яка повинна забезпечувати стан захищеності особи, громадський спокій у суспільстві, недоторканність майна, впевненість людей у нормальній роботі державних і суспільних інститутів [3, с. 55-56].

На сьогодні серед науковців існують різні підходи щодо визначення поняття «безпека», зокрема, як: 1) як стан захищеності від будь-яких загроз;

відсутність загроз і небезпек; 2) як діяльність (система заходів, спрямованих на створення певних умов); 3) дотримання певних параметрів, норм [4, с. 64].

У зв'язку з цим існує два основних підходу до розуміння безпеки: з одного боку, безпекою визначають стан будь-якого носія небезпеки, яке не містить загрози, можливої шкоди для середовища; з іншого – властивість безпеки приписують об'єкту, який надійно захищений від шкідливих для нього впливів. Разом з тим, в обох випадках простежується безпосередній зв'язок з такою ознакою соціальної системи, як захищеність, що представляє собою активну цілеспрямовану діяльність по підтримці суспільних відносин у певному якісному стані. Поняття «безпека» використовується до різних природних та соціальних процесів, пов'язаних з життєдіяльністю людини та суспільства та є загальною вихідною категорією, на якій базується визначення національної безпеки взагалі та окремих видів безпеки зокрема [5, с. 373].

На рівні держави безпека визначається як національна. У Законі України «Про національну безпеку України» вона визначається як захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз. Загрозами національної безпеки України виступають явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України. Державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямовується на забезпечення воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, кібербезпеки України тощо [6]. Але у цьому Законі визначаються лише такі види безпеки, як: воєнна, державна, громадська безпека і порядок. Останній вид безпеки трактується як захищеність життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина, забезпечення яких є пріоритетним завданням діяльності сил безпеки, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та громадськості, які здійснюють узгоджені заходи щодо реалізації і захисту національних інтересів від впливу загроз [6].

Належний стан безпеки в суспільстві забезпечує насамперед держава. Саме вона формує систему забезпечення громадської безпеки, тобто сукупність заходів політичного, правового, економічного, організаційного, науково-технічного та іншого характеру. Ця система має своїм основним завданням підтримку соціально прийняттого рівня громадської безпеки. Тому однією із складових національної безпеки є громадська безпека.

Громадська безпека, як об'єктивно існуюча реальність, відбиваючись у суспільній свідомості, створює певний суспільний настрій і формує масові та індивідуальні стереотипи, що характеризуються відчуттям захищеності інтересів, що охороняються правом, наявністю почуття безпеки щодо різного роду загроз, у тому числі кримінально протиправних посягань, а також відсутністю страху перед ними. Таким чином, громадська небезпека створює атмосферу суспільного спокою, обстановку, в якій людина може не боятися

будь-яких загроз. Це означає, що кожний громадянин, з точки зору громадської безпеки, може бути впевнений у тому, що його інтереси, права, що охороняються законом, свободи, життя, здоров'я, майно, гідність і спокій, інтереси суспільства надійно охороняються та захищаються державою [7, с. 225-226].

Відображаючись у суспільній психології, громадська безпека утворює такий стан суспільної свідомості, такий громадській настрій, який характеризується почуттям відсутності загрози життю і здоров'ю, свободі та недоторканності людини, власності та іншим цінностям, коли громадяни почувають себе у безпеці, є вільними від страху. Громадська безпека створює атмосферу суспільного спокою, впевненості в надійності та ефективності захисту від ймовірних загальнонебезпечних кримінальних правопорушень, у наявності для цього відповідних гарантій, викликає відчуття безпеки, на яку можна покластися, в якій впевнені, яка заспокоює. Зворотною стороною відчуття громадської безпеки є стан суспільного неспокою, стурбованості з приводу надійності охорони спільноти, відчуття наявності небезпеки, загрози для життя, здоров'я, майна та інших цінностей, відчуття втрати безпеки [8, с. 94-95].

Таким чином, однією зі складових національної безпеки є громадська безпека, яка визначається як стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від негативних наслідків явищ соціального, природного або техногенного характеру, а також підтримка достатнього рівня цієї захищеності.

Громадська безпека охоплює невизначене коло правоохоронних інтересів (особи, майна, діяльності соціальних інститутів тощо) та спрямоване на забезпечення безпеки людей і пов'язаних з попередженням небезпечних загроз для життя і здоров'я невизначеного широкого кола осіб. Характерними ознаками громадської безпеки є й те, що суспільні відносини, що складаються у цій сфері, є багатограними та регулюються спеціальними правовими нормами, якими встановлено, з одного боку, повноваження державних органів влади та інших суб'єктів у сфері забезпечення громадської безпеки, система засобів і методів її забезпечення, а з іншого боку, юридична відповідальність за порушення правил у сфері забезпечення громадської безпеки.

Список використаної літератури:

1. Панов М., Тихий В. Безпека як фундаментальна категорія в методології правознавства (до постановки проблеми). *Вісник Академії правових наук України*. 2000. № 3 (22). С. 10–16.
2. Шаблистий В. В. Безпековий вимір кримінального права України: людино-центристське дослідження : монограф. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2015. 420 с.
3. Кириченко О. В. Законодавче визначення поняття «безпека». *Актуальні проблеми протидії правопорушенням і злочинам у сфері громадської безпеки* : матер. Міжн. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 19

жовтня 2012 р.). Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2012. С. 53–56.

4. Кириченко О. В. Оперативно-розшукова протидія злочинам проти громадської безпеки кримінальною поліцією: проблема теорії та практики : монограф. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. 428 с.

5. Кириченко О. В. Теоретичні підходи до визначення категорії «безпека». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 368–375.

6. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 11.05.2023).

7. Данільян О. Г., Дзьобань О. П., Панов М. І. Національна безпека України: сутність, структура та напрямки реалізації : навч. посіб. Харків : Фоліо, 2002. 285 с.

8. Тихий В. П. Громадська безпека та деякі особливості складів злочинів проти неї. *Законодавство України: науково-практичні коментарі*. 2002. № 4. С. 94–99.

Ezgi Yildiz

California State University, Long Beach

BETWEEN FORBEARANCE AND AUDACITY: HOW THE EUROPEAN COURT REDEFINED THE NORM AGAINST TORTURE

When can we expect international courts to advance the law, and when will they refrain—or even regress? This paper explores the conditions under which the international courts tend to issue progressive decisions, widening the application of existing human rights norms. It builds this assessment on the example of the European Court of Human Rights and the way it has refashioned the norm against torture and inhuman or degrading treatment. Employing mixed methods ranging from expert interviews to content analysis of nearly 2’300 judgments, I argue that the Court’s progressivity is a function of the width of the discretionary space that states grant to the Court. The progressive change is more likely when this space is wider, as we have witnessed in the late 1990s and early 2000s. When the discretionary space is narrow, I find that the Court is selectively progressive—a characteristic we observed between the 1960s and the late 1990s and then again in the 2010s. In such instances, the issue characteristics matter. The Court tends to be more progressive around issues of lower stakes for which there is a general agreement among member states. Yet, when the stakes increase, it either keeps the status quo or even retracts some of the rights. This analysis does not only shed light on the institutional explanations behind the legal change, but it also shows that the backlash and political pushback we observe today are not unique. The Court has always operated under the shadow of political pushback, which left its mark on the legal progress within the European human rights regime. Public criticism and